

Calcs que afecten els adverbis

JOSEP RUAIX (dins *Observacions crítiques i pràctiques sobre el català d'avui* / 1, pp. 38-41)

ADVERBIS DE MANERA

Ens fixarem en set casos que afecten els adverbis de manera. Primer posarem un exemple amb el calc del castellà i després ho comentarem.

- 1) «... mantenir-se hores *de peu*» (trobat en un diari, 25-10-92). Hauria de ser: ... *mantenir-se hores dem-peus* (o *dret, a peu dret*), cf. *El català* / 2, p. 151, línia 14.
- 2) «Camineu *poc a poc*» Hauria de ser: *Camineu a poc a poc* (cf. El C2, p. 152, línia 27). En rigor, en la història de la nostra llengua també es troba la locució *poc a poc*, igualment genuïna, però la normativa s'ha inclinat per la forma amb, diguem-ne, repetició completa. Sens dubte que la majoria dels qui avui dia usen la forma curta ho fan més per calc de la locució castellana «poco a poco» que no pas seguint una tradició autòctona.
- 3) «El temps s'aguantarà així, *com a molt*, fins demà passat.» Hauria de ser: *El temps s'aguantarà així, a tot estirar* (o *com a màxim, pel cap alt*), fins demà passat (cf. El C2, p. 152, s.v. *a tot estirar*).
- 4) «Però la racionalitat ... no és racionalisme *pur i dur*, sinó llibertat per a innovar...» (trobat en un llibre publicat l'any 1991). Hauria de ser: *Però la racionalitat ... no és un racionalisme a ultrança, sinó...* En efecte, l'expressió intensiva castellana «puro y duro» (calcada, al seu torn, del francès) equival a la locució modal catalana *a ultrança* (cf. El C2, p. 152), i no té traducció literal al català; a més, es perdria la gràcia de la rima, perquè *pur* té la erra sensible, i *dur* la té muda.
- 5) «Si aquest mal no pot ser destruït *d'arrel*, el millor que podem fer és reduir-lo al mínim.» Hauria de ser: *Si aquest mal no pot ser destruït de soca-rel, el millor que podem fer...* (cf. El C2, p. 153, s.v. *de soca-rel*).

6) «Mare *a la força*» (titular en un diari, 8-4-92). Hauria de ser: *Mare per força*, ja que la locució modal castellana «a la fuerza» (sinònim de *por fuerza*) equival a la nostra *per força* (cf. El C2, p. 154).

7) «treballar *dur*», «jugar *dur*». Hauria de ser: *treballar de valent, jugar fort*, ja que l'adjectiu *dur* no es fa servir, en català, com a adverbi (cf. El C2, p. 154, apartat 4).

ADVERBIS DE DUBTE I DE NEGACIÓ

Fem algunes observacions a propòsit dels adverbis de dubte.

Primera, que continua sentint-se amb el valor d'un adverbi de dubte la paraula «igual», per influència del castellà. En efecte, actualment els castellans usen, com a equivalent de la locució «a lo mejor» (amb què s'introdueix una oració que expressa la possibilitat d'un fet l'acompliment del qual faria esdevenir inútil o innecessària l'acció expressada en una oració anterior), el mot «igual». Exemples:

«Ya les hemos escrito tres cartas, pero *igual* no las han recibido.» «-Ya tendrían que haber llegado. -*Igual* se han quedado en casa.»

En català no usarem, en casos així, el mot *igual*, sinó les locucions *a la millor, si molt convé, qui et diu que*:

— *Ja els hem escrit tres cartes, però a la millor* (o *si molt convé*) *no les han rebudes* (o *qui et diu que les han rebudes*).

— *Ja haurien d'haver arribat. -A la millor* (o *si molt convé*) *s'han quedat a casa* (o *qui et diu que no s'han quedat a casa*).

Advertim que les locucions *tal vegada, tal volta* i *a la millor* no figuren en el *DGLC* ni en el *DLC*, però són admeses per bons tractadistes. (C2 162, 3).

Segona observació: avui el castellà també construeix oracions de dubte combinant «puede (i flexió) no» amb el verb. Exemple: «*Puede no gustarte, pero esta es la verdad.*» Com que ja hi ha qui copia, en català, aqueixa construcció, hem de dir que en la nostra llengua no sona bé, es nota estranya.

Per això s'ha de canviar per la construcció '*potser no + verb*' o bé '*pot ser que no + verb*'. Exs.: *Potser no t'agradarà* (o *Pot ser que no t'agradí*), però *aquesta és la veritat*.

Referent als adverbis de negació, sapiguem que en català disposem de la partícula *pas*, que afegeix matisos subjectius a les frases negatives. Concretament, l'adverbi *pas* serveix per a:

- reforçar l'adverbi *no*, en frases comparatives: *Fa més fred a dins que no pas a fora*.

- negar una suposició implícita: *Demà porta'm el llibre. -No vindrà pas, demà* (o *sia, no és veritat això que dónes per suposat: que demà vindrà*).

- denotar probabilitat, en oracions negatives: *No tens pas un full de paper?* (val a dir, *és probable que tinguis un full de paper*).

- expressar una prohibició cominatòria, amenaçadora: *Pobre de tu, no ho fessis pas!*

- indicar una negació parcial: *Aneu tots equivocats. -No pas jo!* (és a dir, *no nego que anem equivocats, però nego que hi anem tots*). (El C2, p. 163, remarca b).

Mancant, doncs, al castellà la partícula negativa *pas*, aquesta llengua recorre a altres construccions en casos en què nosaltres fem servir tal partícula. Així, els castellans diuen «No pienso hacerlo» on nosaltres diem *No ho farà pas*. Doncs bé (o malament!), bastants catalans ja diuen «No penso fer-ho», que representa un altre calc de la llengua veïna.

Per la mateixa raó, el castellà usa l'estructura «que no» (negant una suposició implícita) quan nosaltres fem servir *no pas*. Exemple: «Es incumbencia vuestra, *que no* mía, resolver este problema» = *És incumbència vostra, no pas meva, resoldre aquest problema*. També ací hem de constatar que tal estructura ja s'observa en català («És incumbència vostra, *que no* meva, resoldre aquest problema»), cosa que constitueix igualment un lamentable cal◆